

**БГ МУЗИКАЛНИ КЛАСАЦИИ В КРАЯ НА 80-ТЕ:
ЕФИРЪТ, ПРЕСАТА И ИНТЕРНЕТ
Емил Братанов**

**BG MUSIC CHARTS LATE 80's: THE BROADCAST,
THE PRESS AND THE INTERNET
Emil Bratanov**

Резюме: При производството и представянето на популярна музика един от механизмите за „проброяването“ ѝ, за генерирането на статистики, оценки и изводи, са класациите. Има ли ги музикалните класации у нас в края на 80-те? Цяло ново поколение рок музиканти заяви появата и творчеството си в тези години – „класират“ ли се в печатните медии или не са забелязвани. Ако има следи в печата, видими ли са те в днешния интернет. За да се откриват там, събитията трябва да са превърнати в архив в старите хартиени вестници. А по-нататък – някой да ги прехвърли в Мрежата.

Ключови думи: български рок, медии, класации, черна рок класация, блек топ

Abstract: In the production and performance of pop music, one of the mechanisms to “measure” and generate statistics, ratings and conclusions, are the charts. Do we have them, in the late 80s at all? A whole new generation of musicians declared its presence and art in this period but is it recognized in the printed media, or it is ignored? In case there is any trace in the press, is it still available in Internet today? In order to be present there, these events needs to be archived in old printed media first, then they need to be transferred in the Net.

Key words: Bulgarian rock, media, charts, black rock chart, black top

Въведение (интро)

Щом говорим за музика и за оставените нейни следи в българското културно пространство, трябва да се вгледаме и вслушае в родните електронни медии. Времето обаче показва, че създадената текстова реалност е единственият достоверен архив на българската нова генерация рок музиканти от края на 80-те (във времето преди Мрежата). При производството и представянето на популярна и рок музика един от меродавните механизми за „проброяването“ ѝ, за генерирането на статистики, оценки и изводи, са класациите. Има ли ги музикалните класации у нас и какво изобщо „броят“ в набелязания период между 1987 и 1992/93 г.; тогава ново поколение рок музиканти заяви появата и творчеството си.

Рок музиката е средство за комуникация, език, бунтарска или езопова приказка, ярка характеристика на обществено-времево възприемане и поколенческо изявяване. Тя носи в себе си необходимите елементи да се „види“ едно място в дадено време: кой я прави, кои я слушат, какво казва, по какъв начин... Т.е. рок музиката е достатъчно забележително изкуство за още един зрителен ъгъл към социалната култура.

Ще се върнем близо 30 години назад. Във времето, идиоматично изобразявано като „българския преход“, когато второто наше рок поколение (1987–1992 г., онези „цветя от края на 80-те“, по заглавието на емблематична песен на В. Гюров и група „Ревю“) се среща в тогавашните медии със своите критици, изследователи, медиатори и почитатели. А „какви са тези „цветя от края на 80-те“ (...), кое е „второто българско рок поколение“? За официалната естрадна оптика, радваща се на добро здраве и до днес, те са неприемливи бурени и саморасляци. Иначе са диви, естествени, непоносимо дразнещи, защото са излезли далеч извън тясната си леха и лесна дефиниция. Запомнящ се букет, който бode особено силно между 1987 и 1992 г.“ (Иванов, 2015).

Изследването се основава върху открити следи в теченията на 40 български хартиени издания – това са вестници и списания малко *преди* и с малко повече *след* периода 1987-1992 г. Между тях, освен столичните, има печатани в Пловдив, Варна, Добрич и тогавашен Михайловград. Видът и периодичността на издаването им е различна: от двумесечно списание, през седмичници и ежедневни вестници. Статиите (страниците или рубриките) за „младия български рок“ (цитирам най-честото определение от онова време) са сканирани и съдържат приблизително 2000 публикации. В тях, във времето между 1987 г. и 1992 г., само в 13 издания (с под 70 текста) са открити такива за български музикални класации.

Националният контекст

Още през 1986 г. и вече с дошлата 1987 г., новите български рок групи от поколението, следващо това на доайените, бяха пуснали гласа и уредбите си – предимно от читалищни репетиционни, мазета, гаражи и някои университетски клубове. А популярните музикални класации в социалистическа България не бяха по продажби – вероятно сме тълкували западните пазарни „чартове“ като статистика на капиталистическото пазарно изкуство. Но у нас телевизионната „Мелодия на годината“ и радиокласацията „Това да, това не“ се ползваха с действителна публичност. И бяха единствените. Обаче, заради Единната художествено-творческа комисия към Комитета за телевизия и радио с нейните изисквания, създаването от новите млади рок групи не „ставаше“ за излъчване в национален ефир. В двете споменати класации участието на рок музиката се отбелязваше с песните именно на формации от българските доайени (т.е. групи от „първото“ поколение, ветерани като „Щурците“, „ФСБ“, „Сигнал“, „Фактор“, „Тангра“, „ЕлЗет“ и др.). Такова бе статуквото.

Но когато в самия край на 80-те младите групи от актуалната алтернативна сцена записваха и вече издаваха касетъчни албуми, преминавайки от „ъндърграунда“ в сферата на живото изкуство, и с продажби, колкото за цялата „естрада“ към момента, практически нямаше класации, които да оповестят фактите. Това показва разгръщането на старите вестници и списания. Нямаше какво да се тълкува. Нещо като публична реалност, ала не дискутирана „черно на бяло“, не измервана, не съпоставяна. Липсваща (почти) в електронния ефир и (изобщо) в печатното медийно поле. „Белите“ класации – от началото на 90-те – за кратко се появяваха, изчезваха или продължаваха като медия и съдържание, и оставаха в студията на радиото и телевизията. Условиата бяха повече от подходящи да

се роди и „Черна” рок класация. Като посредник между свирещи и слушащи и като медийен инструмент в комуникацията.

„Медийната музика (...) е не просто музиката като медийно съдържание, а новата природа като медийна култура. (...) Днес, в условията на тотална и глобална медийност, повече от всякога става ясно, че за да се разбере и възприеме един музикален текст, трябва да се включи медийният контекст, защото той не е нещо външно за медийната музика” (Димов, 2014: 69).

Една от класациите (стартирала през втората половина на 1990 г.) е създадена от пишещия изследовател в единственото радио у нас. Премина през няколко станции и се излъчваше до пролетта на 1998 г. През цялото това време бе известна като „Черната рок класация” (*Black Top*). Защо? Кой бяха „белите” и какво знаеше медийната периодика (печатът, още незагубил функцията си на най-масов обществен комуникатор), какво информираше за всички тях? Продукцията на българските рок музиканти (с повече любопитство към актуалната тогава „нова вълна” групи) присъстваше ли в класациите; тях печатаха ли ги и в пресата?

Бегъл преглед в интернет ще покаже, че и днешната българска рок сцена все още не е обстойно изследвана, а рок групите от периода на Прехода остават забравени. Или все по-непознати с отминаващите години, нещо „толкова далечно”, колкото спечелената „Мелодия на годината“ от „Медикус”, или статуетката на „Златния Орфей” от „Ера”.

Класациите по света (историята)

Смята се, че в края на 50-те години младият радиоводец Алън Фрийд за първи път употребява понятието *рокендрол* – умелата и интересна смесица между ритъм енд блус, кънтри музика, блус, буги и джаз. Това е първият жанр на рок музиката. Спори се коя е първата рокендрол песен. Дали е *Rocket 88* на Джаки Бренстън и

неговите Делта Катс (всъщност, Айк Търнър и състава му „Кралете на ритъма“), записана през 1951 г. Или, когато четири години по-късно, Бил Хейли с *Rock Around the Clock* (1955) се изкачват на първо място в музикалните класации и на първо място по продажби.

Хит парадът е класация на най-популярните песни в избран период от време, които се подреждат на базата на продажби и/или ефирно време. Понятието произхожда от 30-те години на миналия век. Билборд (*Billboard*) – седмично музикално списание, създадено и отпечатало първия си брой на 1 ноември 1894 г., публикува първия си музикален хит парад на 4 януари 1936 г. Класациите (или *чартовете*, по услужливо използваната почти навсякъде англоезична дума, превърнала се в емблематична; за разлика от *еърплея*, който е „въртенето“ на песните в ефир) навлизат в радио- и телевизионните програми, но обслужват както музикалната индустрия, така – съвсем не косвено – и самите творци и изпълнители: нареждането им нагоре към върховете на хит парадите носят слава и икономически печалби. Те систематизират и пристрастията на потребителите. Емблематичните музикални хит листи и днес подреждат харесваната и успешната музикална продукция. Започнали в радиостанциите, архивирани в списания и вестници, те живеят и в интернет.

„Билборд Хот 100“ (*Billboard Hot 100*) е общоприетата музикална класация за популярността на *синглите* и музикалните композиции в САЩ, седмично издавана от списание Билборд. Формира се на база радиоизлъчвания и продажби. „Билборд 200“ е класация на първите 200 музикални албума с най-добри продажби в САЩ, която се публикува ежеседмично от списанието. Тази класация се изготвя единствено въз основа на продажбите на албумите в САЩ и то независимо дали те се осъществяват във физически магазини или по Интернет.

„Юнайтед Уърлд Чарт” (*United World Chart*), е седмична класация, издавана от „Медиа Трафик” (*Media Traffic*), базирана в Германия, използваща както продажбите (дигитални и материални), така и еърплей, за да определи най-популярните албуми и сингли в света.

„Ю Кей Сингълс Чарт” (*UK Singles Chart Top 100*), е музикална класация за сингли, която изготвя Официалната компания за класации на Великобритания. Класирането протича от неделя до следващата събота, като официално излиза в списание „Мюзик Уийк” (*Music Week*), както и онлайн на *Yahoo! Music UK*. За изготвянето ѝ се взимат данни за продажбите на сингли от около 6500 магазина

Във Великобритания конкуриращите се издания „Мелъди Мейкър” (основано през 1926 г.) и „Ню Мюзикъл Експрес” (основано 1952 г.) не пропускат да създадат свои чартове. Мелъди Мейкър стартира Топ 20 на синглите на 7.04.1956 г. и хит листа на албумите от ноември 1958 г. – 2 години след като в *Record Mirror* взимат да печатат националната класация „Ю-Кей Албумс”. Но още на 14 ноември 1952 г. „НМЕ” (както е известен „Ню Мюзикъл Експрес” – NME), практически със създаването на изданието, вече публикуват британския чарт на сингли. Статистиците смятат тази дата за историческо начало на британските топ листи.

Класациите в България? Ние нямаме дори звукозаписна компания

За да потърсим българските поп и рок чартове, трябва да отделим място изобщо на звукозаписната индустрия у нас. Защото класациите са неин елемент. Куриоз е, но днес и интернет не може да даде сведения за произведените у нас грамофонни плочи (камо ли пък кой изпълнител колко е продал). И всичко, което е произведено, отдавна е колекционерски инат, а лентите-майки (*mastertapes*) със

записите не е ясно оцеляха ли в „демокрацията“ и трансформациите на нашата „музикална фабрика“. Новооснованата частна фирма „Балкантон – 2000“ АД (1999 г.) купува и последните държавни дялове (14.12.2001 г., в Агенцията по вписванията и Търговския регистър), а четири дни по-късно акционерите на АД-то одобряват вливане в Музикално-издателската къща (МИК) „Балкантон“.

Крахът на единствената ни държавна звукоиздателска компания не засегна първата продукция на рок групите от актуалното за Прехода поколение, но и не я разви. Между 1987-а и 1992-а г. изпълнители като тях видяха на винил с обложка само поредицата „БГ рок“ (където две групи си делеяха по една страна на плочата; излязоха общо 5, 1988-89). „Ахат“ (89) и „Айсберг“ (90) издадоха самостоятелни плочи; „Ер Малък“ пуснаха цели две (дебютният им албум е от 92-а); от два рок фестивала в Мичурин се произведоха още две (1988-89). А всичко започна обещаващо още през 1987-а с прочутата и изключително рядка вече плоча „Рок за мир“ (ВТА 12133), в която до композиции на „Щурците“, „Фактор“, „Тангра“ и „ФСБ“ бяха включени с авторска песен четири почти никому неизвестни към момента млади рок банди: „Един човек“ на „Клас“, „Сбогом, детство“ на „Ахат“, „Паякът“ на „Конкурент“ и „Празничен шахмат“ на „Ера“.

Но няма хит листи, не се знае и кой-кога-колко плочи е продал. Важи дори за звездите ни: Емил Димитров е продал 55 милиона (Слава.бг, 2015), или пък 70 милиона (Вести, 2017). През 1990 г. е награден от френската музикална академия с приза „Екселанс Еуропен“, връчван на изпълнители с продадени над 80 милиона копия от албумите си (Слава.бг, 2012).

Архив на БГ класациите. Тръгва интернет

Съществуването на български музикални класации и търсенето на следите им в медийната хронология (като част от

историята на музикалната култура) е занимание любопитно, странно и... лесно. За разлика от страните-люлки на поп индустрията, у нас няколкото чарта вървят в електронния ефир. Където и си остават. Т.е., ако потърсите нещо „черно на бяло” в медийните архиви, ще откриете толкова малко, че след още 20 години никой няма и да знае нещо за тях. Понеже в интернет съществува само онова, което някой е разположил там (особено, ако говорим за минали събития), глобалната мрежа с умните си устройства след време ще е бяло петно за търсещите историята на БГ хитовете. Има надежди за „видимост” на парчета от БГ поп и рок хрониката от последното, второ десетилетие на новия век: благодарение на подържаните страници на радиостанции и телевизии и социалните мрежи, където фенове споделят отразеното от медиите.

До появата на частните радиостанции (след 1993 г.), телевизията довършва съществуването на своята „Мелодия на годината”. А най-младите днес от съвременното поколение ще гледат невярващо като им разкрием тайната, че нещо като черно-бели видеоклипове на музикални изпълнения (т.е. заснети филмчета в студио или на открито – със сюжет, или със статично подредени изпълнители) БНТ прави и излъчва още от октомври 1968 г. (За сведение: MTV стартира програмата си на 1 август 1981 г.).

В националното радио в предаването „Музикална стълбица” Йордан Георгиев води класацията „Това да, това не”. „Стълбицата” е основана от тогавашната музикална редакторка Дора Поборникова и се завърта в ефир с новата програма „Хоризонт” (1972 г., първи водещ Нели Чилингирова). Бъдещият Данчо „Рап” Георгиев ще я поеме 4 години по-късно. Първоначално той води младежко месечно музикално предаване с класация и работи в немската редакция на „Предавания за чужбина” (Генчев, 2013). В Радио Пловдив младият Тома Спространов открива „Любопитно

петолиние” още на 1 януари 1967 г. „Пулсиращи ноти” тръгва на 04.01.1979 г.

След 10 ноември 1989 г. и особено с появата на конкурентни частни електронни медии, музикални предавания редят свои класации. Има ги в телевизиите – в „Мело ТВ мания” и във „Формула 5” (БНТ), отделно в музикалната „ММ”. В радиостанциите също. В хартиените медии, печатните хроники на времето, за тях не е останала следа. Така и в днешната глобална мрежа не може да се намерят парчета от историята. Вероятно седмичният чарт „Нашите 20” – едно от първите предавания на „БГ Радио”, стартирало през юни 2001 г., е първата класация за българска музика на база ротация. (БГрадио, Нашите 10, 2020).

Хронологично става ясно, че през 2008 г. в онлайн музикалния магазин *mp3.bg* върви хит листа, която от сайта обявяват като „може би единствената класация в България за най-продавана музика”. Но при по-детайлно преглеждане на беглата информация за чарта откриваме, че това са отделни хит листи и за най-продаваните, и за най-сваляните безплатни песни там – в *mp3.bg*. Има и секция за продавани и даунлоудвани цели албуми. Рок групите „Остава”, „Мастило” и „Хиподил” мерят позиции с изпълнители на поп фолк компанията „Пайнер”. Упоритото търсене в интернет възнаграждава с още 2-3 резултата, които водят до дедуктивни умозаклучения. На 23.01.2005 г. в българския сайт *kaldata.com* (панел „Новини”) съобщават, че *beta.mp3.bg* има нов дизайн, който още не е доизпипан. В потребителския форум на сайта *forum.setcombg.com* пък е публикувана кратка дискусия на разтревожени потребители, че нещо е станало и не могат да се свалят песни от „бе-ге-емпетройката” (както е наричан). Датата на дискусията е 07.07.2002 г. Дали е хроникален знак, че „платените” и „свободните” български „емпетройки” са се появили в мрежата преди 2002 г.?

БГ чартовете – от трън, та на Топ

Именно интернет предлага следи от родни музикални подреждания. Някои са „застинали” в световното мрежово време, други повтарят себе си на различни места. Дори „западникът” не е ориентиран кое откъде да цитира в панелите за национални чартове. Данните са от новия век, макар наблюдателите да разполагат със световни архиви от началото на миналия. Картината е най-кратко и ясно обявена в една от меродавните страници – в България няма класация за албуми, нито такава по продажби.

„Българският Национален Топ 40” (*Bulgarian National Top 40*) е седмична музикална класация за сингли за България, изготвяна от *APC-stats* (холандска компания, намираща се в мрежата на адрес *apcchart.com* с внушителен онлайн портал за европейски чартове, подържан от Германия). Първото издание на класацията е на 29.04.2007 г., а първите български изпълнители, достигнали до номер 1 в класацията са Мария Илиева и Графа. Неяснотата идва от информацията, че хит листата „се води” като подновена; била създадена в 2007-а и има надлежни списъци за участниците между 2007-2013 г. вкл., но е дадена „българска” препратка към друг портал: <https://bg.popnable.com/> – на френски сървър; а той е създаден на 4 юли 2015.

От *APCchart* на германския сървър се обнародва друг български „Топ 40” хит парад (*Euro200/Bulgarije-top-40, 2020*). Вече има панел с архив, който е по-отдавна и началото на „нашето включване” е от 2008 г. (*Euro200/Year-End-Charts, Bulgarian-Top: 2008*). А в годишния „Топ 100” влизат цели 16 български, другите са чужди песни; и от шестнайсетте – 7 са поп и рок групи. Актуално, на 17.10.2020 г. в препратката към „Българския Национален Топ 40” там, не е указан източникът на информация – освен, че е „компилиран от *APC-stats*”. Световното първо място (Майли Сайръс) съвпада с интернешънъл листата на родния „Профон” на

датата. Но какво тогава се „отчита” от „Българският Топ 10” на Профон – примерно от първите три места (Били Хлапето, Йоанна и Михаела Маринова) само „Хлапето” е класиран 12-и и е упомената като най-висока позиция – четвърто място (?!).

„Българският Топ 100” е още по-мистична класация. Това са две различни преброявания като еднаквото е, че или ги е имало до някое време и вече не „работят”, или са просто годишни компилации на база споменатия по-горе седмичен Топ 40.

„Класация Топ 100” „отразява най-големите хитове на българската поп музика за всяка календарна година. Изготвя се на база седмичните класации Топ 30, по 12 показатели, напр.: популярност в интернет, телевизионна, клубна и радио ротация” (BG Wikipedia, 2020). Някой любител-автор е съставил информацията. Обаче величавата листа е известна само на създателя на статията в българската Уикипедия, който я обявява за такава, „създава” я и я оставя в 2010 г. Били се завъртели 115 песни¹.

„Българският Топ 100” (видеоклипове) е за най-гледаните песни в Интернет. Стартира за първи път на 20 януари 2014 г. – според друга статия в БГ секцията на онлайн енциклопедията. „Тя се съставя въз основа на всички нови гледания на музикални видеоклипове за съответната седмица в платформата за видеосподеляне YouTube. Класацията се обновява ежеседмично. Има версии за поп музика и за поп-фолк.” (BG Wikipedia, BF100: 2014). В този Топ чарт нещата започват на 20.01.2014 г. и завършват в 2014-а. Затова пък статистиката за годината е дълга и подробна.

„Българският Национален Топ 40” (наистина българският) – обнародван на сайта на ПРОФОН и „огледално” дублиран като „Топ 40 за сингли” от *aCharts* (колумбийски домейн, холандски сървър) на адрес: https://acharts.co/bulgaria_singles_top_40. Посочено е, че

---

¹ В момента трудно се отваря на адреса си в Мрежата, защото вече е в „Източници” и се иска ... късмет – б.а.

нямаме топ листа за албуми, а за източници и механизъм на компилиране за България изрично е пояснено, че не съществува пазарна класация, а само еърплей. Като „надежден източник” е посочен *Nielsen*, но в страницата на ПРОФОН сведенията са по-различни и са се променяли в близо 10-годишната хроника.

„Официалният еърплей чарт на България се изготвя от *New Media Lab* (австралийска фирма с представителство в България) и отразява честотата, с която песните са били излъчвани в ефира на 20 медии, на които се прави денонощен мониторинг”. Изброени са 15 радиостанции и 5 телевизии. Така е през 2011 г. (*Prophon/displaybg: 2011*). В момента на актуалната им интернет страница, листата е във формат Топ 10 (българско и световно подреждане; практически видеоклипове) и е изготвена от *VMAT, Music innovation*, което било от 2015 г., с мониторинг в над 60 телевизионни и радио програми.

БНТ също имаше чарт с архив на сайта си. „Българският Топ 40” бе национална (телевизионна) музикална класация, базирана на най-излъчваните песни и видеоклипове в над 30 български медии. Предаването се реализираше в копродукция на Българска национална телевизия и *Lightwork Creative*. Водено от Поли Генова със сценарист блус-музиканта Тео Чипилов, то правеше и класация „Българските 20” с гласовете на зрителите, дадени в уеб сайта. (*БНТ, БГ Топ 40: 2016*). За съжаление, това бе през 2016 г. От 2-3 години насам и БНР възстанови своята седмична класация (с гласуване от слушатели) и дори раздава награди. На тяхната интернет страница поне има информация кое как върви.

Това е всичко. (Останалото е „Блек Топ”. От юни 1990 г. до март 1998 г. с едно прекъсване, отразена в хартиени вестници и списания с цели 47 публикации – от съществуващите и извъртени 84 месечни чарта.)

Медийният архив: което го има, се е състояло

През цялото това време, интерпретирано в спомени и архивирано в хроникьорски интернет блогове, по телевизията си вървеше „Мелодия на годината” (до 1995 г.), все още имаше „Златен Орфей”; по радиото Данчо „Рап” Георгиев (известен като Данчо „Стълбицата”) броеше „Това да, това не”. След 10 ноември 1989 г. и още малко по-късно с прекратяването на дейността на Комисията-цензор към КТР (в двете електронни медии), радиоводещи като Сергей Джоканов и Гергана Лазарова създадоха музикална класация в неделното си предаване. В БНТ се появиха „Рок Топ 7”, „Формула 5”, „Рококо” (с Наталия Симеонова и интелектуалеца-преводач Георги Ангелов, известен и като Жоро „Формулата”), там също сглобиха чартове. Всичко „отлетя” в ефира. Никоя класация не остави следи в печатната периодика, все още основен медиен комуникатор в периода. А което не е „записано на камък”, то по вятъра се носи...

Точно на 2 юни 1990 г. в „Как си ти?” от 21.00 ч., съботното радиопредаване на „Младежка редакция” на БНР (водещ бе Антон Митов; най-чест редактор, репортер и отговарящ за Бе Ге рока бе Е. Братанов), се пусна 20-тина минутният „Блек Топ. Гласове и мелодии, които не помним” – класацията за неизлъчвана в масовия ефир авторска музика от БГ рок групите на български език. Не беше на живо, понеже създателят ѝ отразяваше „Златният Орфей”. А там рок група „Ера” спечели статуетката с песента „Градът”. И в първия възможен хронологично брой на приложението на в. ”Народна младеж” – „Диалог”, броят от 6 юни – бе оповестена и напечатана идеята: „Всяка първа събота от месеца – българска черна рок класация за групи и песни от *днешната* (курсивът мой – б. а.) нова вълна (хард, хеви, ню уейв, блус, рок-енд-рол и всичко останало, ако го има). Този месечен блек-топ може да се нарече и демо-топ с мелодиите и гласовете, които сигурно не помните...” (Народна

младеж/Диалог, 1990). И най-важното, видимо още в изработеното във вестника лого-илюстрация, от първата публикация на „Блек топа“, става ясно, че той се създава и излъчва по радиото, последващата го седмица ще се печата в „Диалог“, а накрая на годината „Балкантон“ ще издаде плоча с песните от годишния Топ 10. Даже, като шеф там, Даниела Кузманова е цитирана във вестникарския анонс, че „мотивът „грамофонна плоча“ е стимул за младите музиканти“ и „поредицата „Бе Ге Рок ще трупа плочи и тази година.“ (Народна младеж/Диалог, 1990).

Преди последните няколко години от 80-те, заедно с българските ветерани в рока, екзотично и плахо в радиото се появиха единични песни на „Дисонанс“, „Атлас“, „Рок Трио Милена“, „Субдибула“, „Клас“. Ала журналисти около рок сцената и обикновени почитатели можеха да направят проста сметка в средата на 1990 г.: доайените са примерно **20** групи и имат сумарно над **200** плочи, въртят ги по радиото, показват ги по телевизията. Актуалната след тях генерация рок музиканти създаде формации, които не могат да се изброят. В книгата „Цветя от края на 80-те. ВГ рок история/поезия“ (изд. „Парадокс“, 2014) са упоменати над **300** групи от второто рок поколение от цялата страна. Те не издадоха и **20** плочи. През 1990 г. още нямаха даже десет.

„Очевидни са социо-културните и специфично музикални промени в последното десетилетие, свързани с нахлуването у нас на (...) сравнително новите за музикалната ни култура сфери като: рок и поп музиката, (...) пазарните механизми на продуциране и разпространение. Нарасна извънредно много ролята на електронните медии в самия музикално-творчески процес“ (Кавалджиев, 2007). Само че родните класации си останаха в тях и никой не мислеше да ги архивира в тогавашните хартиени медии – за бъдещето и за поколенията меломани.

Българската преса с чартове в периода 1987–1992 г. (дори и да го разширим *преди* и *след*) е отчайващо бедна. А в него изключение е Черната рок класация „Блек Топ” – съчетала комуникацията „радио–преса” още с раждането си и продължила да обнародва таблица с подреждането и информация за участващи формации до спиране на излъчването ѝ през март 1998 г. Интернетът беше още „плах” помощник.² Но поне ги има пожълтелите страници, които могат да се намерят, прочетат и да се „прехвърлят” в мрежата.

Следите от бѐлите и Черната класация

В масива от данни са открити и архивирани публикации за младежката рок музика в периода на българския преход в 40 хартиени издания – вестници и списания от 1987-1992 г., с леко разширени времеви граници. Има печатани в София, Пловдив, Варна, Добрич, Михайловград. Страниците, рубриките и текстовете само за „младия български рок” са над 2000 измежду над 3200 открити публикации.

Тези за български музикални класации са всичко (и само) **67**. От тях **47** са за Черната рок класация „Блек Топ” и **20** представят други чартове (между тях има няколко, които са собствени хит листи на медията, т.е. попадат в „графите” на сърплей или редакторски хит парад – но са публикувани в пресата). Заради уникално съдържание, подходящо за сравнение и с различаващо се съдържание, са включени 3 публикации в сп. „Нов Ритъм” от 1998-1999 г. И не са открити подобни примери/публикации другаде в приетия времеви период. В Таблица 1 са събраните по темата прес-материали, подредени по хронология на годините на появата на публикациите.

---

² В Дарик и през 1997 г. компютърът „редеше” плейлистите и ги „препращаше” в апаратната, но такъв нямаше дори в студиото с водещия. – б.а.

Общо в 13 издания (реално: 11, заради трансформациите на „Ритъм“) са се печатали някакви материали за български класации. Списанията са 3, вестниците са 10; един от тях е варненски. Приобщени са публикации за 6-месечни и годишни сборни листи и обзорни подредби за албуми или групи в даден период. Списание и вестник „Ритъм“, както и сп. „Нов Ритъм“ са класифицирани като отделни издания.

Табл. 1 (Публикации, хронологично във времето)

име	вид издание	година	месец	бр. публ. ик.	съдържание	тип/чарт
Средношколко знаме	вестник	1986	юли	1	Нац.6-мес.сборна: 2рад/2тв/1вест	хибрид
Средношколко знаме	вестник	1987	яну	1	Нац.'86 год.сборна: 2рад/2тв/1вест	хибрид
Ритъм	списание	1989	май	1	Топ 10: БГ групи/БГ песни	писма
Диалог (Нар.младеш)	вестник	1990	юни-ноем	6	Блек топ	писма
Полет, Варна	вестник	1990	авг	1	Блек топ	писма
Диалог (Нар.младеш)	вестник	1991	яну, апр	2	Блек топ	писма
Ритъм	вестник	1991	авг-дек	5	Блек топ	писма
Ла Страда ("Улицата")	вестник	1991	окт-ноем	2	Блек топ	писма
Ла Страда ("Улицата")	вестник	1991	ноем	1	Хитлиста Синьото кафе	продажби
Ритъм	вестник	1992	яну-дек	13	Блек топ	писма
Меридиан Рок Шоу (МРШ)	вестник	1992	февр-май	6	Топ 20 албуми: 5 фирми, радио	продажби
Ритъм	вестник	1992	февр	1	Топ 20 албуми: 5 фирми, радио	продажби
Рок Стандарт	притурка	1993	яну; юли-дек	6	Блек топ	писма
		1993	март-ноем	6	Синьото кафе/Унисон	продажби
Ритъм	вестник	1993	яну; юли-дек	8	Блек топ	писма
Нощен Труд	вестник	1993	авг	1	Блек топ	писма
24 часа	вестник	1993	авг	1	Сборна: РТМ,Рива С.,Вирджиния	фирмени
Ритъм	вестник	1994	яну	1	Блек топ	писма
Неделен Стандарт	вестник	1994	февр	1	Блек топ	писма
Унисон Медиа	списание	1994	май,	2	Сборна: 12 БГ	сърплей

			юли		радиостанции	
Неделна Демокрация	вестник	1995	окт	1	Блек топ	писма
Нов Ритъм	списание	1998 ♪	яну	1	БГ обзор '97 (музиканти+журн.)	обзор
Нов Ритъм	списание	1999 ♪	яну, май	2	БГ обзор '97 / БГ рок албумите	обзор

Легенда/пояснения (към таблиците):

♪ (нотата и годините са в **син** цвят): медиатекстове извън зададената времева рамка, включени заради съдържанието си
 сърплей класация на база на излъчване по радио или телевизия

продажби класация на база продажби на носители
 писма класация по читателски/слушателски писма
 фирмени класация на музикално-издателски фирми, обявявана от тях (уж) на база на продадени касети/дискове
 хибрид конкретно за двете публикации тук, обявено е, че те съчетават чартове от по 2 радио и телевизионни предавания и читателски писма до 1 вестник; продажбите не са застъпени

Публикации за „Блек Топ” са открити в 7 издания, вестници, 6 софийски и 1 варненски. Точният времеви период е от юни 1990 до октомври 1995 г. Брой статии: 47.

Всякакви други чартове са намерени в 9 издания. Обаче 3 от тях са различни „версии” на вестника и списанието „Ритъм” и „Нов Ритъм”. (По-реално би било да се смята, че изданията са 7, а списанията 2.) Така времеви период обхваща граници от юли 1986 до май 1999 г. Брой статии: 20.

Хрониката започва с т.нар. „Суперкласация '86”, а авторът във в. „Средношколско знаме” Антоний Арнаудов (известен и уважаван сред меломаните с издадената си книга за „Бийтълс”) пише кои 5 съществуващи чарта се взимат предвид. Освен споменаваните „Това да, това не” и „Мелодия на годината”, има ги и „Изберете” от тогавашното Българско Радио, листата на „Всяка неделя” от Българска Телевизия, „Петолиние” от в. „Народна младеж” (Средношколско знаме, 1986.). Идеята е чудесна! Слушатели, зрители и читатели пишат писма и гласуват за песни и

изпълнители. В шестмесечието на 1986 г. те са „подредили” сред 25, най-харесвани от излъчванията на песните им в двете електронни национални медии само 6 истински рок групи (все от поколението на ветераните; и няма как да е другояче, след като през 86/87-а година само „рок квартета” с Милена си е пробил път до ефира, но с песни на утвърдени творчески имена от поп бранша). В хит листата на „групи и формации” за цялата 1986 г. (в публикацията от 1987 г.), рок групите са 12 от 28 класирани състави. Първи са „ФСБ”. По това време, примерно „Аналгин”, „Дисонанс” и варненският „Д-р Дулитъл” от новата генерация рок музиканти, съществуват вече от година-две, но никой не е чувал за тях. Няма и как...

Още когато стартира като двумесечно списание, издавано от ЦК на ДКМС, „Ритъм” не пропуска да активира преброяване на читателските музикални предпочитания. Все пак, явно това не е влизало в приоритетните теми, защото едва в бр. 5 (11) от първата година (вероятно ноември 1989 г.) е обявена в малка колонка Топ 10 листата като „временна класация” на български изпълнители и песни (Ритъм, 1989). В останалите в историята още 4 издадени книжки – до бр. 3 (15) от 1990 г., когато комсомолският музикално-издателски експеримент приключва в този му вид, повече публикации за класацията няма!

В медийната история на българските музикални чартове през есента на 1991 г. се включва амбициозният вестникарски проект на бизнесмена Пламен Тимев-Ганди, който стартира свой седмичник. Той е финансов благодетел и на театрално-експерименталната група „Ла Страда” („Улицата”) – с такова име потегля и вестникът. Черната рок класация „Блек Топ” е тема в унисон с идеите на пишещите за практическото подпомагане на непознати, но „гласовити” рок групи, белязали с появата си преход и на музикалната сцена. Но по-любопитна е друга класация, която е свързана с участниците в „правенето” и „разгласяването” на „Блек

Топа”. На прословутото по онова време „Синьо кафе” край стадион „Дружба”, своеобразната музикална борса в София, „на две крачки от радиото”, е отворен от фирма на трима меломани павилион за продажба на музикални дискове, касети и аксесоари. Наречен е „Фонобутик „Грами”. Там могат да се оставят писма за Черната класация, там спечелилите във викторина компакт диск или касета с албум слушатели – получават наградите си. Съвсем нормално изглежда някой да се сети да поиска отчета с продаваните звуконосители и да допълни колонката с анкета с клиенти от фонобутика: какво си купувате, какво харесвате. За него „отговаря” една от сътрудничките на радиопредаването. Ето как се ражда „Хит листа „Синьото кафе”, обединяваща „Грами чарт” (за продажбите) и „Стрийт листа”, т.е. в духа на изданието – „Уличните предпочитания”. За съжаление, появява се само веднъж в намерените броеве от „Ла Страда”, а и този проект също не достига две пълни години в развитието си. Но този опит е първият случил се хибрид между продажби и пристрастия, между статистика от музикална фирма и фенове (Ла Страда, 1991).

През 1993 г. има свидетелства за (относително) по-траен медиен интерес към продаваните носители на българските рок изпълнители. Разполагаме с инцидентна публикация от 28 август в ежедневника „24 часа” – който в броевете си за почивните дни, а и заради съперничеството с пряката конкуренция на „Труд” (те имат „Рок сокак”, пишат за музика и в „Нощен труд”) е още по-шарен като тематика. В малко каре, както казват самите редактори на вестника, са компилирали по съобщения на фирмите класация за български и чужди албуми. Данните са взети от „Унисон-РТМ” и „Рива Саунд” (които ги предоставят и в други издания), и „Вирджиния Рекърдс” – интересни с това, че са лицензиант на емблематична чужда компания (24 часа, 1993). В търсенето, в наистина къс период от 2 месеца преди и след посочения чарт,

подобна публикация обаче не бе открита, но сигурно е имало още няколко, не обезателно в циклична периодичност.

На 9 февруари 1992 г. в бр. №25 на вестник „**Меридиан рок шоу**” е анонсирана сериозно изглеждащата българска класация „Топ 20 за албуми”. Могат да се проследят 6 вестникарски издания на двуседмичната хит листа, тя просто изчезва от страниците на специализираното музикално издание: за последно напечатана в брой № 30, обозначен от 6–20 май (и с последни данни от самия чарт от 19 април?). Любопитното тук е, че споменатия вече Антоний Арнаудов е въодушевен от начинанието и подготвя своя публикация за конкурентите от „Ритъм”. Тя съобщава същото, което вече се знае и е от 26.02.1992 г., като в нея подреждането е с данни до 23.02. (Ритъм, 1992).

„Радиокласацията „ТОП 20” очаква всички останали фирми (държавни и частни) да се включат в *надпреварата* (пише в откриващия брой; а курсивът мой – б.а.). Засега „ТОП 20” ще бъде двуседмична класация и ще се излъчва всяка втора и четвърта неделя по програма „Хоризонт” от 22.05 ч. в „НЕДЕЛЯ ‘92”. Ако искате да я имате в ръцете си – купувайте си редовно вестник „Меридиан Рок Шоу”! На добър час, „ТОП 20”!” (Меридиан Рок Шоу, 1992: бр. 25). В последният издаден (както винаги на втора страница) от „МРШ” чарт за БГ-албумите, в бр. № 30 (6-20 май 1992), липсва дори традиционното предисловие на Сергей Джоканов „Динамика в класацията „Топ 20”; просто я има таблицата с 20-те албума. И това е „за последно”, без да е ясно защо и ще има ли още (а разполагаме с течението на вестника)?... (Меридиан Рок Шоу, 1992: бр. 30).

В първата хит листа 8 от най-продаваните групи, са от най-новото – второто поколение български рок музиканти. След две седмици участие „Кукла” на „Атлас” е на върха. „Медикус”, „Подуене блус бенд”, „Виолетов генерал” и „Нова генерация”

(албумът им „Завинаги” достига до №5) са неизменно в чарта. Просъществуващото няколко месеца преброяване на най-продаваните български албуми е показателно и в друго отношение. През 1992 г. отегчението от властвалата на сцената и в медиите българска естрада е все още голямо. Тя продължава да е отхвърлена в този момент.

Между март и ноември 1993 г. в специалната притурка на вестник „Стандарт” – „Рок Стандарт” – регулярно се печатат други преброявания на продадени носители. През януари предаванията „Музикална кутия” и „Блек Топ” се пренесоха в „Дарик радио”. Водещият им стана музикален продуцент на новата частна медия. Черната рок класация (стеснила разпространението си в началото само в Софийски ефир) рестартира от второто шестмесечие. С нови студийни партньори. А медията-съучастник вече бе в „Стандарт”. Ежеседмично се подготвяха по две цели страници за неделното издание, а после за специалната притурка „Рок Стандарт”. Създаваше се повече съдържание, отколкото само Блек Топът можеше да „произведе”. Имаше място за още чартове, по-различни от утвърдения шаблон.

Две години по-рано анкети с меломани и числа от продажбите в „Грами” вече са излизали във вестник „Ла Страда”. Сега продължават в „Рок Стандарт”. В първото каре от 26.03.1993 г. се обявява: „... съобщаваме ви вкусовете на постоянните и случайни приходящи и отходящи на прочутото столично Синьо кафе. Защото там е Фонобутикът „Грами”, търговската къщичка на Сашо, Чефа и Жиката, където се продават (и не се продават) аудионосители от всякаква боя и жанр. А и клиентелата е шарена.” (Стандарт (А), 1993). Карето е оформено с листи „Топ 6” за наши и чужди албуми. На върха към момента са „Контрол” и Ерик Клептън.

Следващата топ листа е фирмена и също е по продажби. Този път са обнародвани „отчетите” на „Унисон РТМ” и то за най-

търсените албуми в градовете Варна и Бургас в началото на курортния сезон. „Унисон” вече са направили прощъпулник на чарта си в телевизията, а „РТМ” имат свое предаване в „Дарик радио”. „Ние ви обещахме контрол над местни, регионални, персонални, конвенционални вкусове отгук-оттам за сверка на часовниците и стандартизиране на заглавията. Наш стандартизатор прескочи до морето и преброи касетите във Варна и Бургас.” В специфичния стил, с който се отличават двете музикални страници на „Музикална кутия” и „Блек Топ” в „Стандарт”, е анонсирано във вестника пък това преброяване (Стандарт (Б), 1993). Форматът е Топ 7 за наши и чужди аудио-албуми. И в двата града „Контрол” са втори, а върхът е окупиран от „Кукувците” с „Ръгай чушки в боба”. „Депеш мод” са с първо и второ места.

Със старта на частните радиостанции (първата, FM+ зазвучава на 15 октомври 1992 г.), всяка започва да прави своя хит листа. Чартовете практически представляваха микс от 30 % слушателски пристрастия (обратна връзка със слушателите) и в останалата част – от идеите, творческото кредо и пристрастията на самите музикални редактори. Които „редяха” *плейлистите*. Затова, вместо еърплей, тези чартове трябва да се наричат по-сполучливо „изборът на редактора”. Представителна подборка с ротациите на 12 радиостанции (на цяла страница) се печаташе във фирменото списание на мастодонта в музикално-издателско-разпространителския бранш „Унисон” – „Унисон Медия”. Географският им диапазон „излизаше” от София с програмите на 3 пловдивски станции и радио-вериги (вкл. на „Канал Ком” в Сливен и Варна) и *VOA Europe* („Гласът на Европа”, с честоти в Пловдив, Варна и Благоевград). (Унисон Медиа, 1994).

Черната рок класация „Блек Топ. Гласове и мелодии, които не помним” зазвучава по програма „Христо Ботев” на БНР през юни 1990 г., веднага се появява в пресата и (с бегли изключения) се

радва на регулярен радио-вестникарски престиж и внимание до самия край на 1994 г. (имаме предвид избрания времеви период на изследването). Разполагаме със свидетелствата от 47 публикации в 7 издания, които определено показват пребиваването на „Блек Топа” в медийната среда.

Преобладават периодичните месечни полижанрови карета с подреждането, интервюта и информации за участниците. Има и инцидентни медийни информации, които са различни като използван повод за медийна презентация. Един от примерите: издаваното недълго музикално списание „Фен” – формат А4, с теми от българската и от чуждата музикална сцена. Тук са Годишните номинации на „Кутията”, с включените мнения на аудиторията за наши рок изпълнители (пускани в Черната рок класация).

Още няколко медиатекста се причисляват към редките: от неделните издания съответно на вестниците „Стандарт” и „Демокрация” от средата на 90-те. Макар през 1993 г. двете музикални предавания да „отиват” в „Дарик радио”, слушано тогава само в София и околностите, и класацията да се рестартира на полугодieto – тя отчита годишен Топ Тен и на 6 февруари от новата година той вече е отпечатан. Заедно с малко каре с Годишните номинации на „Кутията”. Всичко това в половин вестникарска страница – допълнена със студийни новини и рубрика за текстове на песни – в „Неделен Стандарт” от 6.02.1994 г., обобщаваща годината: „... националният интерес към него не е затихнал, той продължава да е най-сериозният прощъпулник за много от извънстоличните глашатаи на днешното българско рокпоколение; за класацията пишат в някои от големите градове, откъдето идват черните хитубийци на тамошните групи. Блектопът влезе в петата си годишнина!” (Стандарт, 1994).

От неделното издание на в. „Демокрация” от 1.10.1995 г. може да се научи, че „Музикална кутия” и Черната рок класация „Блек Топ” (от ефира на „Дарик”, вече с по-обширна национална чуваемост) ще се ползват с медийната подкрепа на вестника. Вече на цяла страница, с логото (запазения знак на „Кутията”) и подготвена от радиоводещия. В уводните думи той обяснява непроменената цел на двете предавания: „Винаги сме търсили и печатно издание, което да разширява границите, т.е. да ги премахва. За да разказваме за труда, ината и албумите на групите, които невинаги стартират направо с готов лъскав продукт, издаден от музикална къща. (...) Ще се срещаме тук през неделя. БГ рокът има своето вече трето поколение.” (Демокрация, 1995). Намерени са и инцидентни публикации във варненския в. „Полет” (1990 г.) и в „Нощен Труд” (1993 г.).

Стартови и най-сериозни прес-партньори на Блек Топа са две издания на дотогавашната Младежка Комсомолска организация (ДКМС³), почувствали свободата да пишат за теми и по начин, които преди 10 ноември 1989 г. бяха най-малкото идейно и художествено „неиздържани” за системата и догмите ѝ. Черната рок класация с любителските записи на съвременните БГ рок групи тръгва в „Народна младеж”. След като поне две години по-рано, тематичната му вестникарска притурка „5-линие” „подгрываше” изпълнители, публика и критици с репортажи и дискусии за „младия БГ рок”. И продължи в „Ритъм” – наследникът на двумесечното списание на ЦК на ДКМС, създадено като микс от мода, музика, култура, изобщо за интересите на „учащата се млада интелигенция”. „Ритъм” и „Нов Ритъм”, списанието, вестниците имат заслужено място в медийната хроника на българския рок от времето на прехода. А в края на 1993 г. специализираната притурка „Рок

---

³ Димитровски комунистически младежки съюз – б.а.

Стандарт” отново проявява интерес към Блек Тоба и няколко месеца той е обгрижван медийно от два вестника едновременно.

Между юни 1990 и април 1991 г. класацията е по страниците на „Диалог”, по-пъстрото магазинно издание на „Народна младеж”. За първата публикация от 6 юни 1990 г. вече бе отделено място. На 18 януари 1991 г. (бр. 3, год. II-а) „Диалог”, „Как си ти?”, „Балкантон” и „Студио „Сити” обявяват и първата годишна десетка за практически 6-месечното присъствие на Черната рок класация в радио-вестникарските медийни среди. Излъчени са 21 песни на 21 групи. Авторът пише, че сега остава да се чака дали Балкантон ще изпълни обещанието си за плоча, „сега с песните, които никъде другаде не могат да се чуят” (Народна младеж/Диалог, 1991). Не го изпълни.

„Ритъм” е наследникът на онзи антикварен пробен брой на списанието „Ритми” от януари 1985 г., превърнал се в двумесечното списание (9 броя през 1989-1990 г.), за да продължи като вестник, друг „Нов”-вестник, а сетне пак списание. Освен „Ритъм” само няколко профилирани метъл-рок издания „живеят” повече от 2-3 години.

Класацията се появява там на 7.08.1991 г. (брой № 20) като страницата „под контрола” на създателя на „Музикална кутия” и „Блек Топ”-класацията е вече графично конструирана с рубриците: „Дисторжър”, „Кои са те”, „Демотека”, „Жив и опасен”. Анонсирани са и други, които ще се „пълнят” щом има материал за тях: „Клюквини”, „Въпроси по кабела”, „От тонколониите”. Чартът е в каре, представени са групи, бургаска вечер на траш-метъла, студийното начинание на ивайловградска рок формация – започващи участието си като ново предложение в Блек Тоба, заедно с още две групи от Бургас и Панагюрище (Ритъм, 1991).

На 15.01.1992 г. (бр. № 2) „Ритъм” и Блек Топът откриват с третата годишнина на класацията с традиционните илюстрации

(китарата и емблемата BG-Rock) и на почти цялата страница. „Без да се обижда никой, но – обобщено казано – докато в радио и телевизия субективният критерий журира подбора и приема на парчетата на целокупния български рок групар, нашият Блек Топ „Гласове и мелодии, които не помним” ЩЕ СЕ ВЪРТИ! И песните ще се помнят (разбира се, които заслужават – пък и онези, които най-масовата „комисия”, публиката, си е харесала). През годината се получиха над 900 писма и се извъртяха 37 песни, непускани никъде до старта им в Черния рок маратон” (Ритъм, 1992).

Започва следващата 1993 г. На 13 и 20 януари (броеве 2-и, 3-и на „Ритъм”) другото обобщено преброяване – „Номинациите на Музикалната кутия” и Топ 10 на Блек Топа за 1992 г. (от 17 групи, оставили следи за 12 месеца) – са отчетени черно на бяло. Тогава предаванията „сменят” ефира. В „Ритъм” на 14 юли (бр. № 28) завърналото се на страницата „черно каре” продължава медийната история на чарта: „След половингодишно прекъсване Черният рокмаратон отново е в ефир – в „Дарик радио”, днес около София, утре и в други градове. Вече имаме намерение за обмяна на парчета и информация с варненската класация на Доно Цветков (радио Варна); очакваме оферти и от други стари и нови български радиостанции” (Ритъм, 1993).

През 1994 г. в броя си от 26 януари „Ритъм” отделя почти цяла страница на „Блек Топ” и „Музикална кутия”. Разделени като в „тетрадка-речник”, технически на 4 колони, са поместени годишните избори на българските рок почитатели за откритията и разочарованията (номинациите на „Кутията”) и черните рок хитове на 1993 г. (Ритъм, 1994). Няма друга българска рок класация, която да е оставила следите на Блек Топа...

Заключение (аутро)

Разработената тема е част от изследване, търсецо следите на *„Младежката рок музика в печатните медии на прехода (1987-*

1992)”. Печатът е отделял място на актуалното течение български рок музиканти, но класациите са застъпени още по-неглижирано като елемент на националната музикална индустрия. Защото чартове е нямало, а „програматорите” на топ листи са се чувствали самодостатъчни в собствената си медия. Така трудът им не е оставил отпечатък в писаната медийна рок хроника, а е отлетял с ефира. С „тръгването” на интернет у нас осезателна промяна не се забелязва. Особено след 2010 г. електронните медии няма как да не пълнят сайтовете си, ако не искат цяло поколение да ги игнорира. Където има класации, те са в някой от панелите на сайта. Ала преброяване по продажби, или на сингли и албуми – у нас все още няма. Масовите чартове (доколкото съществуващите 5-6 могат да са представителни) са радио-ротация, „изборът на редактора”, „потребителите избират” или гледат, и гласуват за видеоклипове. Но история в Мрежата няма. Сред издирените над 3000 публикации от старата хартиена преса в разширения за търсенето на класации период от 1986 докъм 1996 г., се откриха едва 67 текста. Опитите за разни национални класации са редакционно антре с много хубави намерения, няколко последващи карета само с чарта и потъване в небитието.

С едно изключение: истинската радио-вестникарска Черна рок класация, създадена, излъчвана и печатана като алтернатива на официозните „бели” чартове. „Блек Топ” преминава през страниците на 9 издания в рамките само на изследвания период (1987-1993 г.) и продължава да трупа следи в националната рок хроника до спирането си пет години по-късно. Изследването „разлиства” вестникарски страници от преди четвърт век (които, разбира се, в интернет липсват) и търси хроникални отпечатъци в създадената медийна реалност. Каквото и да изобразява тя. Белите български музикални класации отсъстват. Има една „черна”,

стартирала като транслятор на любителските записи на тогавашното рок поколение. Черната овца от пожълтелите стари вестници.

Използвана литература:

ДИМОВ, Венцислав (2014). Музика и медии. Върху някои актуални употреби на музиката в медиите. *Българско музикознание/Bulgarian Musicology*, 2 [Dimov, Ventsislav (2014). Muzika I medii. Vyrhu nyakoi aktualni upotrebi na muzikata v mediite. Bulgarian Musicology, 2].

CAMPBELL, Michael (2008). *Popular Music in America: The Beat Goes On*. Boston, MA: Cengage Learning, 3rd edn., 2008. <<https://books.google.bg/books?id=Popular+Music+in+America:+and+the+Beat+Goes+on>>

Използвани източници:

БГ РАДИО. Нашите 10. <<https://www.bgradio.bg/chart/nashite-10>> [BG Radio. Nashite 10].

БНТ. Българския Топ 40. <<https://www.bnt.bg/bg/s/issue/bg-top-40>> [BNT. BG Top 40].

ВЕСТИ.бг Култура. <<https://www.vesti.bg/lyubopitno/kultura/>>. [Vesti.bg/Kultura].

ГЕНЧЕВ, Димитър (2013). Интервю с Йордан Георгиев. *Стандарт онлайн*. 30.11.2013. <http://standartnews.com/lifestyle-lyubopitno/dancho_stalbitsata_sportisti_i_moryatsi_noseha_roka_v_balgariya-216306.html>. [Genchev, Dimityr (2013). Intervyu s Yordan Georgiev. Standart online. 30.11.2013].

ИВАНОВ, Стефан (2015). Сърца, които имат уши. *Култура* – бр.16 (2808), 24.04.2015. <<http://www.kultura.bg/bg/article/view/23348>>. (посл. посещение: 01.10.2018.) [Ivanov, Stefan (2015). Syrtsa, koito имат ushi. Kultura, br.16/24.04.2015].

КАВАЛДЖИЕВ, Любомир (2007). Съвременна музикална терминология. ИИ на БАН (*Бълг. академичен муз. портал*). <http://sscor.eu/Term_2007.pdf> [Kavaldjiev, Lyubomir (2007). Syvremenna muzikalna terminologiya. Bulgarian Academic Music Portal. BAS-IAS].

МАРКОВ, Христо (2009). За Лили, зала „Олимпия“ и великия Емил Димитров. *torross-блог*. 27.01.2009. <<http://torross.blog.bg/politika/2009/01/27/>> [Markov, Hristo (2009). Za Lili, zala Olimpia I velikiya Emil Dimitrov. torross.blog.bg].

УЗУНОВ, Христо (2017). Историята на „Балкантион“ или спомен за звукозаписната индустрия в България. *Webcafe*. 05.12.2017. <https://webcafe.bg/lifecafe/istoriya/id_2003954213>. 01.10.2018.) [Uzunov, Hristo (2017). Istoriyata na Balkanton ili spomen za zvukozapisnata industriya v Bylgaria. Webcafe.bg].

ПРОФОН. БГ Топ 10. <<http://www.prophon.org/displaybg>> [Profon. BG Top 10].

СЛАВА.бг. онлайн. <<http://www.slava.bg/news/72125.html>> и <<http://www.slava.bg/news/36017.html>> [Slava.bg/news].

АРС CHART. Българския Топ 40. <<https://euro200.net/Bulgarije-top-40.htm>>

АРС CHART. Българския Топ 2008. <https://www.euro200.net/YEAR-END-CHARTS/Bulgarian-Top-2008/>

BILLBOARD/Charts. Hot100. <<https://www.billboard.com/charts/hot-100>>

MEDIATRAFFIC/Charts. Albums. <<http://www.mediatraffic.de/albums.htm>>

ROBBINS, Ira A. (2010). British Invasion. *Encyclopedia Britannica*. 29.01.2010. <<https://www.britannica.com/event/British-Invasion>>

UK SINGLES CHART <<http://www.officialcharts.com/charts/singles-chart/>>

WIKIPEDIA/bg. Топ100. <https://bg.wikisource.org/wiki/BF_100>

АРХИВ МЕДИИ

В. 24 ЧАСА. 1993-08-28. (BGcharts). [24 chasa].

- В. ДЕМОКРАЦИЯ.** 1995-10-01. (MusBox-BITop) [Demokratsia].
- В. ЛА СТРАДА/УЛИЦАТА.** 1991 11 07-14. (Grami-chart) [La Strada/Ulitsata].
- В. МЕРИДИАН РОК ШОУ (МРШ).** 1992. (MRSh BG-TOP20 LPs [start]) [Meridian Rok Shou].
- В. МЕРИДИАН РОК ШОУ (МРШ).** 1992-05-30. (MRSh BG-Top20 LPs N6-LAST) [Meridian Rok Shou].
- В. НАРОДНА МЛАДЕЖ/ДИАЛОГ.** 1990-06-06. (MusBox-BITop Start-90) [Narodna mladezh/Dialog].
- В. НАРОДНА МЛАДЕЖ/ДИАЛОГ.** 1991-01-18. (MusBox-BITop Top 10 of 1990) [Narodna mladezh/Dialog].
- В. РИТЪМ.** 1992-02-26, 08. (BGchart-Nedelya'92) [Ritam Newspaper].
- В. РИТЪМ.** 1991-08-07, 20. (MusBox-BITop) [Ritam Newspaper].
- В. РИТЪМ.** 1992-01-15, 02. (MusBox-BITop Top10-1991 pt.2) [Ritam Newspaper].
- В. РИТЪМ.** 1993-07-14, 28. (MusBox-BITop restored) [Ritam Newspaper].
- В. РИТЪМ.** 1994-01-26, 03. (MusBox-BITop Top10-1993; MBnomine) [Ritam Newspaper].
- СП. РИТЪМ.** 1989-05, 3. (BGchart Ritam) [Ritam Magazine].
- В. СРЕДНОШКОЛСКО ЗНАМЕ.** 1986-07-29. (BNR-BNT BGchart) [Srednoshkolsko zname].
- В. СТАНДАРТ (А).** 1993-03-26. (GramiChart) [Standart News].
- В. СТАНДАРТ (Б).** 1993-05-07. (Nokaut; UnisonChart) [Standart News].
- В. СТАНДАРТ.** 1994-02-06. (MusBox-BITop Top10-1993) [Standart News].
- СП. УНИСОН МЕДИЯ (UNISON MEDIA).** 1994. 05-7; 07-13. (BG Radio Charts!) и файл UnMedia 1994-07 13 (BG Radio Charts!) [Unison Media Magazine].

Емил Братанов е завършил журналистика (1984 г.). Докторант във ФЖМК. Радиоводещ, създал класация за неизлъчвани записи на БГ рок групи („Блек Топ”, 1990-1997) и емблематичното предаване „Музикална кутия” (1991-2014, с прекъсвания). Съавтор на рок-антологията „Цветя от края на 80-те. ВГ рок история/поезия” (хроника, интервюта, песни); изд. „Парадокс”, 2014.

Emil Bratanov graduated Journalism. PhD student at FJMC. Radio-host, who created a chart of unbroadcasted recordings of bulgarian rock groups ("Black Top" 1990-1997) and the iconic radio-show "Musical Box" (1991-2014, including pauses). Co-author of the rock anthology "Flowers from the late 80's. ВG rock history/poetry "(chronicle, interviews, songs), ed. "Paradox", 2014.